

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Projekty digitalizacyjne w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego

Author: Aneta Drabek, Andrzej Koziara, Mariusz Tomaszewski

Citation style: Drabek Aneta, Koziara Andrzej, Tomaszewski Mariusz. (2008). Projekty digitalizacyjne w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 91-104). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

*Aneta Drabek
Andrzej Koziara
Mariusz Tomaszewski*

Projekty digitalizacyjne w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego

Szybki rozwój nowoczesnych technologii wywołuje zmiany w wielu dziedzinach życia. Modernizacji ulegają także biblioteki dostosowując się do potrzeb i wymagań użytkowników. Czytelnicy, zwłaszcza młodzi, nie chcą studiować opasłych tomów w zaciszu czytelni bibliotecznej, czekać zbyt długo na realizację swego zamówienia. Chcą mieć możliwość czytania książki na domowym komputerze, czy też w tramwaju na ekranie telefonu komórkowego. Elektroniczne wersje książek i czasopism pojawiają się w sieci od kilku lat. Ich publikacja przebiega w dwóch nurtach. Z jednej strony duże firmy wydawnicze sprzedają cyfrowe wersje swych nowych publikacji wszystkim zainteresowanym, a z drugiej strony mamy do czynienia z digitalizacją i nieodpłatnym publikowaniem w sieci materiałów przez biblioteki, instytucje kulturalne czy też amatorów. Ich działania mają zwykle na celu upowszechnienie kultury oraz prezentacja tych wydawnictw, które bez zastosowania nowoczesnej techniki byłyby wykorzystane w stopniu minimalnym.

Pod koniec 2005 w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego (BUŚ) rozpoczęliśmy dyskusję nad projektami digitalizacyjnymi w uczelni. Pierwszą ofertą skierowaną do wszystkich potencjalnych jej odbiorców było udostępnienie w formie cyfrowej katalogu bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego, który ma znaczną wartość ponieważ zawiera informacje o zasobach bibliotek tworzonych od końca lat 70-tych do lat 1998–2006, kiedy biblioteki sukcesywnie przystępowały do tworzenia jednolitego katalogu komputerowego. Przy podejmowaniu decyzji o przeprowadzeniu tej pracy kierowaliśmy się kilkoma ważnymi przesłankami. Pierwszą z nich była użyteczność tego zbioru. Grupuje on w jednym miejscu karty katalogowe 16 bibliotek specjalistycznych rozrzuconych w różnych obiektach Uniwersytetu w Katowicach i Sosnow-

cu. Pomysł zeskanowania katalogu, oprócz chęci udostępnienia informacji szerokiemu gronu użytkowników, miał jeszcze aspekt praktyczny. Katalog kilka lat temu został ustawiony na korytarzu i czytelnicy rzadko z niego korzystali.

Pierwszym etapem działania było przygotowanie samego projektu i rozeznanie technicznych możliwości jego realizacji. Po dokonaniu przeglądu systemów przeznaczonych do prezentacji postanowiliśmy, że jego projekt opracujemy samodzielnie i od podstaw. Miał spełniać wymagania funkcjonalne i techniczne. Przyjęliśmy podstawowe założenia:

- oprogramowanie powinno zostać napisane przy użyciu takiego narzędzia, by źródłem danych dostarczanych do Internetu lub sieci lokalnej (Intranetu) mogły być serwery Windows 2003 lub stacje robocze Windows XP;
- oprogramowanie nie powinno wymagać od użytkownika instalowania dodatkowych aplikacji;
- dla ułatwienia administrowania zasobów kart przez bibliotekarza, prezentowane w menu przyciski powinny być nazwami folderów, gdzie umieszczono pliki z obrazami kart. Foldery należy skonfigurować według określonej hierarchii w folderze głównym, gdzie znajduje się odpowiednie oprogramowanie obsługujące ich prezentację;
- podstawowym sposobem poruszania się pomiędzy kartami mają być przyciski przemieszczające użytkownika o 1, 5, 25 i 100 kart oraz do początku i na koniec zbioru kart, we wcześniej wybranym folderze. Jako funkcję pomocniczą dodano możliwość szybkiego przemieszczenia się do karty, której pozycję (numer) precyzyjnie określa użytkownik;
- realizacja informatyczna została oparta o oprogramowanie IIS 6.0 firmy Microsoft oraz technologię NET oraz ASPX. Końcowa postać interfejsu prezentacyjnego została zoptymalizowana do rozdzielczości 1024*768.

Napisania programu, zgodnego z powyższymi założeniami, podjął się Piotr Manowski, student informatyki Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UŚ – przygotowujący aplikację pod kierunkiem Andrzeja Koziary, Lokalnego Administratora Bezpieczeństwa Informacji BUŚ.

Następnie opracowano projekt digitalizacji katalogu bibliotek specjalistycznych, który obejmował:

- skanowanie,
- zmniejszenie kart z jednoczesnym zapisaniem do formatu jpg,
- sprawdzenie poprawności zeskanowanych kart,
- korektę kart zeskanowanych nieprawidłowo,
- zaprojektowanie odpowiedniej przeglądarki kart na specjalnie przygotowanej stronie internetowej.

Do prac nad digitalizacją zgłosili się (zachęcenii uprzednio przez opiekuna roku – dra Jacka Tomaszczyka) studenci II roku informacji naukowej i bibliotekoznawstwa UŚ. Od marca do maja 2006 zdigitalizowali 40% katalogu, czyli ok. 140 tys. kart. Pozostałe zostały zeskanowane do końca roku przez bibliotekarzy BUŚ, Biblioteki Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska oraz praktykantów. W sumie na serwerze znalazło się ok. 350 tys. obrazów kart z 432 szuflad katalogu.

Do skanowania kart użyto dwóch skanerów marki Fujitsu fi-5750c. Skanowano pojedynczo każdą kartę, która zapisywana była w formacie tiff, w odcieniach szarości, w rozdzielczości 300 dpi. Techniczną pieczę nad katalogiem sprawował Mariusz Tomaszewski, który kopiował pliki, zmniejszając je tak, aby karta uzyskała 550 pikseli szerokości, a następnie konwertował do formatu jpg, z zachowaniem kopii zapasowej w formacie tiff. Początkowo pliki zapisywane były z zachowaniem podziału szufladkowego. Po konwersji na format jpg, ustanowiono nowe zakresy literowe.

W międzyczasie karty były przeglądane pod kątem czytelności uzyskanych obrazów i w miarę potrzeby były skanowane ponownie lub poprawiane w programie graficznym.

Do administrowania zestawem kart opublikowano moduł umożliwiający dodawanie, usuwanie i zastępowanie ich w serwisie. Dla zapewnienia bezpieczeństwa, dostęp do niego chroniony jest za pomocą systemu logowania dającego się uruchomić wyłącznie z konkretnych komputerów (ochrona po numerze IP). Moduł ten posiada funkcje „prostego” dodawania i usuwania plików z poziomu przeglądarki internetowej. Dla zachowania odpowiedniej kolejności wyświetlania następuje wtedy przenumeroowanie plików na serwerze.

Trochę inaczej działa funkcja „Zastąp”. Używając jej zapisujemy aktualnie wyświetlany plik na dysku twardym komputera, następnie przeprowadzamy redakcję karty (np. zamazanie sygnatury książki, która została zagubiona). Wreszcie poprawiona karta zastępuje jej nieaktualną wersję.

W 2007 przystąpiliśmy do prac nad digitalizacją alfabetycznego katalogu kartkowego Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, który obejmował informacje o tych książkach i czasopismach, które nie zostały jeszcze opracowane w zintegrowanym systemie bibliotecznym PROLIB. Koordynacją prac nad tym projektem zajęła się Aneta Drabek. W skanowanie zaangażowany był przede wszystkim zespół Oddziału Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej. Mogliśmy też liczyć na pomoc koleżanek z Oddziału Gromadzenia, Uzupełniania i Opracowania Zbiorów. Praca wykonywana była na 4 skanerach jednocześnie, dlatego udało się ją przeprowadzić rekordowo – w ciągu 2 miesięcy zgromadziliśmy cyfrowe obrazy ok. 270 tys. kart. Oprócz wykorzystywanych wcześniej skanerów Fujitsu używane były również 2 nowe skanery książkowe Avison FB6000E.

**KATALOG KARTKOWY BIBLIOTEK SPECJALISTYCZNYCH
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO**

Katalogi:
A B C Ć D E F G H I J K L Ĺ M N O P Q R S Ś T U V W X Y Z Ź Ż

Podkatalogi:
a-ab ac
ad ae
af ag-ah
ai-aj ak
al-ald ale-ali
alj-afa am
an-anc and
ane-ans ant-anz
ao-ap aq
ar-arh ari-aro
arp-arz asa-asl
asm-asz at
au av-az

Numer widocznej karty: 1 **A: a-ab** Liczba kart w wybranym katalogu: 607
 < 100 < 25 < 5 < 1 1 > 5 > 25 > 100 >
Idź do karty nr:

BIBLIOTEKA
WYDZIAŁU NAUK SPOŁECZNYCH

A BLIŹNIEGO

BNS 26568

A bliźniego swego... : materiały z sympozjum
"Św. Maksymilian Maria Kolbe - Żydzi - masoni"
/ red. Stanisław C. Napiórkowski
Lublin : RW KUL, 1997. - 175 s. ; 21 cm
KUL. Wydz. Teologii
ISBN 83-228-0493-8

UKD 933 : 061.236.61 : 261](061)

Strona główna katalogu Pomoc

Rys. 1. Katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych

KATALOG KARTKOWY - ADMINISTRACJA

Katalogi:
A B C Ć D E F G H I J K L Ĺ M N O P Q R S Ś T U V W X Y Z Ź Ż

A: a-ab Liczba ka
 1 > 5 > 25 > 100 > Idź do karty nr:

BIBLIOTEKA
WYDZIAŁU NAUK SPOŁECZNYCH

A BLIŹNIEGO

BNS 26568

Rys. 2. Katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych – moduł administratora

W drugim etapie, podobnie jak w przypadku katalogu bibliotek specjalistycznych, obrazy kart były pomniejszane i konwertowane, a następnie sprawdzane i – w razie konieczności – poprawiane. Na studentów powracających w październiku z wakacji czekał, już nie papierowy, ale wirtualny katalog kartkowy BUŚ dostępny dla wszystkich korzystających z Internetu.

Na początku część czytelników była niezadowolona z tych zmian, ale nowa forma katalogu, a przede wszystkim jego ogólna dostępność, zyskała powszechną aprobatę. Wykorzystanie katalogu stale wzrasta, co bardzo łatwo można zauważyć analizując zamówienia na książki z tego zbioru. Pod każdym obrazem karty znajduje się link „Zamów tę pozycję”, który przenosi do specjalnego formularza, który jest swego rodzaju elektronicznym rewersem.

KATALOG KARTKOWY BIBLIOTEKI UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

Katalogi:
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Numer widocznej karty: 171 K: K-Kalh Liczba kart w wybranym katalogu: 1001

Pierwsza < 25 < 5 < 1 1 > 5 > 25 > 100 > Ostatnia

Idź do karty nr: Pokaż

Podkatalogi:

K-Kalh	Kalh-Kans
Kant-Karp	Karr-Katb
Katc-Kel	Kem-Kiep
Kier-Kit	Kiw-Kliz
Klj-Koc	Kocha-Kok
Kol-Komz	Kon-Konty
Konu-Korm	Korn-Kosl
Kosm-Koth	Koti-Koy
Koza-Kraj	Krak-Krasu
Kraszewski-Krh	Kri-Kruż
Krw-Ksen	Ksia-Kucy
Kucz-Kuli	Kulk-Kupz
Kur-Kuśn	Kut-Kyz

Biblioteka Główna BG 231689

KACPRZAK Marcin

Pisma wybrane : w osiemdziesięciolecie urodzin autora / Marcin Kacprzak
Warszawa : PZWL, 1968. – 166 s.,
[1] k. portr. ; 24 cm

61(081)

Zamów tę pozycję

Strona główna katalogu Pomoc

Rys. 3. Katalog kartkowy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego

Wypełnienie wszystkich obowiązkowych pól (sygnatury, tytułu dokumentu, numeru karty bibliotecznego, nazwiska i imienia czytelnika) oraz kliknięcie w przycisk „Zamawiam” powoduje wysłanie zamówienia do magazynu. Funkcja ta stanowi znaczne ułatwienie. Do tej pory czy-

telnik musiał odwiedzić bibliotekę, przejrzeć katalog, wypełnić tradycyjny rewers, a następnie czekać na realizację, bądź też na odpowiedź z magazynu, że książka jest wypożyczona. Nowa funkcja pozwala na zamówienie książki o dowolnej porze i z dowolnego komputera, a oprócz tego po zalogowaniu do katalogu elektronicznego czytelnik otrzymuje informację, że dokument czeka na niego w wypożyczalni.

ZAMAWIANIE

Biblioteka Główna BG 231689

KACPRZAK Marcin

Pisma wybrane : w osiemdziesięciolecie
urodzin autora / Marcin Kacprzak
Warszawa : PZWL, 1968. - 166 s.,
[1] k. portr. ; 24 cm

61(081)

Proszę uzupełnić poniższe dane:

* - pole obowiązkowe.

Nr sygnatury /
sygnatur*:

Autor:

Tytuł*:

Nr karty
bibliotecznej*:

Nazwisko*:

Imię*:

E-mail:

Zamawiam Zresetuj

Rezygnuję

Rys. 4. Formularz zamówienia książki z katalogu kartkowego

W BUŚ informacja o czasopiśmie rozproszona była w czterech niewielkich katalogach usytuowanych w różnych miejscach, dlatego też podjęto decyzję o zeskanowaniu tych katalogów oraz ich włączeniu do katalogu alfabetycznego. W ten sposób do końca stycznia 2008 udało się zgromadzić w jednym miejscu informacje o zbiorach wydawnictw zwartych i ciągłych BUŚ.

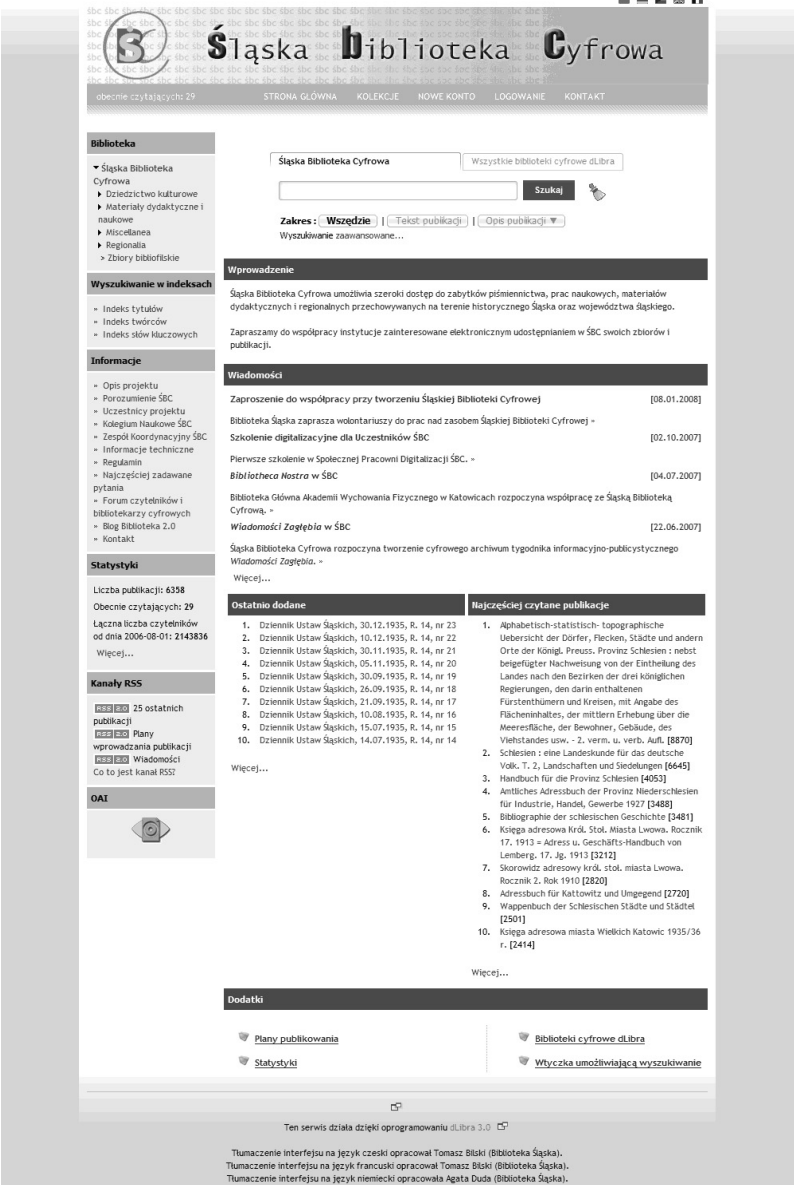
Dodać należy, iż katalog jest stale poprawiany. W Bibliotece trwa retrokonwersja, więc usuwane są karty książek, których opisy trafiły do katalogu elektronicznego; nanoszone są też zmiany na podstawie protokołów ubytków, a także poprawiane inne zauważone błędy.

Skanowanie katalogu było ważnym projektem przeprowadzonym w Bibliotece. Wykorzystując doświadczenie nabyte przy nim podjęliśmy próby skanowania książek. Pierwszymi zeskanowanymi publikacjami były książki z Oddziału Zbiorów Specjalnych, których cyfrowe kopie miały być udostępniane czytelnikom. Natomiast oryginały, często w bardzo złym stanie, trafiły do bezkwasowych pudełek. Początkowo były one umieszczane na stronie WWW Biblioteki w plikach pdf stworzonych z zeskanowanych obrazów poszczególnych stron. Jednakże ta forma prezentacji nie była wygodna, ponieważ pliki były duże i niezależnie od tego, którą stronę czytelnik życzył sobie oglądać, musiał pobrać całość na dysk komputera. Poza tym liczba publikacji rosła i coraz trudniej było wyszukać, czy nawet przejrzeć umieszczone na stronie dokumenty. Konieczne było znalezienie innego rozwiązania eliminującego utrudnienia.

Na początku czerwca 2006 podjęliśmy współpracę z Biblioteką Śląską, której efektem jest Śląska Biblioteka Cyfrowa (ŚBC). Działa ona na mocy porozumienia podpisanego w 2006 (20 VII) przez Uczestników-Założycieli, czyli Uniwersytet Śląski oraz Bibliotekę Śląską. Projekt jest otwarty, może do niego przystąpić każda instytucja, której bliskie są cele działania ŚBC i która podpisze „Porozumienie o współtworzeniu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej”. Do końca czerwca 2008 przystąpiły do projektu 33 instytucje. Są wśród nich (oprócz Uczestników-Założycieli) uczelnie państwowe, uczelnie niepaństwowe i największe biblioteki publiczne województwa śląskiego oraz 2 instytucje z województwa opolskiego.

Celem działania ŚBC jest internetowa prezentacja publikacji związanych ze Śląskiem, naukowego dorobku regionu oraz materiałów dydaktycznych. Wszystkie publikacje udostępniane są bezpłatnie. Każdy uczestnik projektu we własnym zakresie reguluje kwestię ochrony praw autorskich, czyli albo publikuje materiały twórców zmarłych przed co najmniej siedemdziesięcioma laty, albo podpisuje z właścicielem praw autorskich stosowną umowę, dzięki której tekst może być umieszczony w ŚBC. Każdy z uczestników ŚBC zachowuje prawa do cyfrowej publikacji i decyduje o okresie jej udostępniania.

Prace nad ŚBC koordynuje Kolegium Naukowe oraz Zespół Koordynacyjny. Siedmioosobowy Zespół Koordynacyjny wykonuje i nadzoruje bieżącą realizację zadań wspólnych i zadań Uczestników-Założycieli ŚBC. Koordynatorem stałym z ramienia Uniwersytetu Śląskiego jest Aneta Drabek. Kolegium Naukowe składa się z przedstawicieli instytucji naukowych, które podpisały Porozumienie. Zadaniem Kolegium jest doradzanie i opiniowanie w zakresie ogólnych kierunków rozwoju cyfrowych kolekcji o charakterze naukowo-badawczym, edukacyjnym i dydaktycznym.

Rys. 5. Śląska Biblioteka Cyfrowa

Śląska Biblioteka Cyfrowa działa wykorzystując program dLibra przygotowany przez zespół programistów Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego. W połowie 2007 ukazała się wersja 3.0 dLibry. Dzięki temu, iż większość polskich bibliotek cyfrowych oparta jest na tym oprogramowaniu, biblioteki te (w tym również ŚBC) tworzą krajowy system bibliotek cyfrowych, co umożliwia sprawne wyszukiwanie informacji we wszystkich cyfrowych księgozbiorach jednocześnie. Warto dodać, że wyszukiwanie można przeprowadzać także za pomocą ogólnie znanych wyszukiwarek internetowych (np. Google), gdyż opisy publikacji ŚBC są przez nie indeksowane.

Strony ŚBC wyposażono w kilka języków; wersję polską i angielską, a ponadto w trzy nowo przygotowane – czeską, niemiecką oraz francuską; tłumaczenia wykonali pracownicy Biblioteki Śląskiej oraz Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Obcojęzyczne interfejsy z pewnością ułatwiają poruszanie się i wyszukiwanie informacji przez czytelników, którzy nie znają języka polskiego. Specjalnie dla ŚBC zostało zaprojektowane oryginalne logo. Autorką projektu jest Aleksandra E. Adamczyk z BUŚ.

Rys. 6. Logo ŚBC zaprojektowane przez Aleksandrę E. Adamczyk

Publikacje umieszczane w ŚBC przydzielane są do specjalnie utworzonych kolekcji tematycznych. Są to:

- Dziedzictwo kulturowe, czyli najcenniejsze i najciekawsze zabytki przechowywane na Śląsku. Umieszczane są tutaj nie tylko książki, ale również stare druki, rękopisy, ulotki, grafika, pocztówki i fotografie.
- Materiały dydaktyczne i naukowe, wśród których znaleźć można podręczniki, skrypty, czasopisma naukowe, prace doktorskie oraz inne materiały przydatne w procesie dydaktycznym.

- Miscellanea, czyli materiały związane z religią, a także judaika i masonika.
- Regionalia prezentujące dokumenty dotyczące Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego oraz Kresów Wschodnich.
- Zbiory bibliofilskie. Kolekcję tę tworzą wydawnictwa związane z ruchem bibliofilskim.

Śląską Bibliotekę Cyfrową znaleźć można w Internecie pod dwoma adresami: www.sbc.org.pl oraz www.digitalisilesia.eu).

Digitalizacja zbiorów bibliotecznych to nie tylko skanowanie i umieszczanie przetworzonych dokumentów w Internecie; składa się nań wiele czynności niezbędnych do właściwej archiwizacji. W BUŚ powstał regulamin, w którym wszystkie te czynności zostały scharakteryzowane i przyporządkowane do działu odpowiedzialnego za ich wykonanie.

Na obieg dokumentu przeznaczonego do digitalizacji składają się wymienione poniżej działania.

1. Typowanie dokumentów do digitalizacji:

- wybór dokumentów do digitalizacji,
- sprawdzenie czy wytypowany dokument nie ma swego odpowiednika cyfrowego w innej polskiej bibliotece cyfrowej lub nie jest przygotowywany przez Bibliotekę Śląską lub inną instytucję współtworzącą ŚBC,
- akceptacja listy wytypowanych książek,
- sprawdzenie stanu technicznego książki i podjęcie decyzji w jaki sposób książka powinna być zdigitalizowana i czy nie jest konieczne jej uprzednie zabezpieczenie,
- współpraca z bibliotekami specjalistycznymi w celu współtworzenia kolekcji „Dziedzictwo kulturowe” (kompletowanie publikacji wielotomowych, wyszukiwanie egzemplarzy w lepszym stanie technicznym itp.),
- ustalenie kolejności w jakiej powinny być digitalizowane publikacje i przekazanie ich do Oddziału Gromadzenia, Uzupełniania i Opracowania Zbiorów.

2. Opis formalny i rzeczowy:

- przygotowanie opisu formalnego i rzeczowego do katalogu elektronicznego BUŚ oraz do katalogu NUKAT,
- przygotowanie haseł przedmiotowych (wg języka haseł przedmiotowych) oraz słów kluczowych na potrzeby Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

3. Digitalizacja dokumentu:

- ponowne sprawdzenie czy wytypowany dokument nie ma swego odpowiednika cyfrowego w innej polskiej bibliotece cyfrowej,
- dodanie opisu do publikacji planowanych,

- skanowanie dokumentu,
 - obróbka graficzna zeskanowanego dokumentu,
 - zapisanie dokumentu w formacie djvu,
 - przygotowanie miniatury okładki lub strony tytułowej,
 - umieszczenie publikacji w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej,
 - sporządzenie kopii zapasowej przygotowanego dokumentu i umieszczenie go na serwerze.
- Publikacje umieszczane przez Bibliotekę w ŚBC podzielić można na trzy grupy.

Pierwszą z nich stanowią zbiory własne Biblioteki. Są one digitalizowane według opisanego wcześniej wzorca. Warto dodać, że na kształt kolekcji cyfrowej BUŚ wpływ mają i czytelnicy, którzy przekazują sugestie i propozycje bezpośrednio, e-mailowo, albo za pośrednictwem forum internetowego¹. Jeśli tylko nie ma przeszkód związanych z prawem autorskim, propozycje te realizowane są w pierwszej kolejności.

Druga grupa zbiorów, to książki i czasopisma publikowane w Wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego. Zgodnie z podpisaną między Biblioteką a Wydawnictwem umową wersje elektroniczne publikacji przekazywane są bibliotekarzom, którzy umieszczają je w ŚBC opatrując materiały odpowiednim opisem. Obecnie (czerwiec 2008) w ŚBC znaleźć można następujące czasopisma: „Chowanna”, „Romanica Silesiana”, „Folia Philosophica” i „Neophilologica” oraz cztery wydawnictwa zwarte. Każda publikacja opatrzona jest logo Wydawnictwa.

Trzecia grupa publikacji umieszczana w ŚBC, to prace doktorskie. W myśl obowiązującego od 8 grudnia 2006 roku Zarządzenia Rektora² autor pracy doktorskiej może udzielić licencji na „rozpowszechnianie pracy poprzez publiczne udostępnianie pracy w wersji elektronicznej w sieci Internet w domenie us.edu.pl oraz w innych serwisach internetowych, tworzonych z udziałem Uniwersytetu Śląskiego”.

Śląska Biblioteka Cyfrowa działa od zaledwie półtora roku, a już do stycznia 2008 doczekała się już ponad 6 tysięcy publikacji i ponad 2 milionów wirtualnych czytelników.

Według stanu na koniec maja 2008 Uniwersytet Śląski umieścił w ŚBC 701 publikacji łącznie; w tym: Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego – 507 (razem z 66 doktoratami) i Wydawnictwo

¹ *Biblioteka 2.0 – Forum społeczności czytelników i bibliotekarzy cyfrowych* [online]. Katowice, 2007–2008 [dostęp: 2008-01-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://forum.biblioteka20.pl/>.

² *Zarządzenie nr 57/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r., Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie publicznego udostępniania niepublikowanych prac dyplomowych i rozpraw doktorskich zgromadzonych w Archiwum Uniwersytetu Śląskiego oraz rozpraw doktorskich zgromadzonych w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego* [online]. Katowice: Uniwersytet Śląski, 2006-12-13 [dostęp: 2008-01-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.us.edu.pl/universytet/prawo/tekst/zarz200657.html>.

Uniwersytetu Śląskiego – 204. Razem daje blisko 100 tys. stron. Publikacje BUŚ zostały odśłonięte prawie 14 tys. razy, a Wydawnictwa ponad 6 tys. razy.

Rys. 7. Opis książki w ŚBC

Najczęściej przeglądany publikacjami, zarówno spośród tych umieszczonych przez UŚ, jak i w ogóle wszystkich publikacji w ŚBC są: *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte...* Johanna Georga Knie, wydana we Wrocławiu w 1845 (do tej pory publikacja odnotowała blisko 12 tys. wejść), *Schlesien: eine Landeskunde für das deutsche Volk. T. 2, Landschaften und Siedelungen* Ferdinanda Hirta, Wrocław 1911 (ponad 8 tys. wejść) i *Handbuch für die Provinz Schlesien*, Wrocław 1876 (ponad 4,6 tys. wejść). Najczęściej przeglądany doktorem (ponad 4,7 tys. wejść w niespełna 9 miesięcy) jest *Rekonstrukcja wzorów zachowań konsumpcyjnych wśród kobiet na przykładzie województwa śląskiego* autorstwa Doroty Nowalskiej-Kapuścik przygotowana pod przewodnictwem prof. Kazimierza Wódcz. Dane te zmieniają się jednak bardzo szybko. Przybywa czytelników, którzy coraz częściej sięgają po tę formę prezentacji wiedzy.

Rys. 8. Opis artykułu z czasopisma publikowanego przez Wydawnictwo UŚ

Od podjęcia pracy nad pierwszym projektem digitalizacyjnym minęły 3 lata. W tym czasie udało się przygotować cyfrową prezentację katalogu bibliotek specjalistycznych oraz katalogu alfabetycznego BUŚ. Wypełniona została istotna luka informacyjna. Do tej pory opisy większości zbiorów BUŚ wydanych przed 1995 przeglądać można było osobiście w Bibliotece. Obecnie każdy czytelnik może wyszukać potrzebne dane oraz zamówić poszukiwaną książkę bez konieczności wychodzenia z domu.

Upowszechnianie publikacji w ramach Śląskiej Biblioteki Cyfrowej umożliwiło udostępnienie ich szerokiemu gronu czytelników oraz zapewniło ich ochronę przed zniszczeniem.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem projektu udostępnienia cyfrowych wersji publikacji studentom z dysfunkcją wzroku, a także nad stworzeniem odrębnej Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Śląskiego.

Abstract

The article is devoted to the digitalization projects ran in the University of Silesia Library in 2006–2007. First project is scanning traditional card catalogues. For two years, there have been placed on the University of Silesia Library servers pictures of the card catalogues of the University specialist libraries and alphabetical catalogue. Searching the cards is possible thanks to specially designed program. Second project is Silesian Digital Library – the effect of cooperation of the University of Silesia and Silesian Library as well as 33 institutions from Silesian and Opole voivodeship. In Silesian Digital Library there are placed digital copies of publications stored in the collections of collaborated institutions. For 1,5 year the University of Silesia has placed more than 700 publications i.e. almost 100 000 pages.

